

ד. 1) שוטה שראתה דם, האם יש לטמא את הטהרות שהתעסקה בהן למפרע (פרט; גמ' ותוס'), ומדוע? וכיצד הדין בנשים המשמשות במוך שראו דם, ומדוע? 2) קופה [שיש לה שולים] שהתעסקו עמה בטהרות ולאחר זמן מצאו בה שרץ, מה דין אלו הטהרות (פרט), ומדוע? ומדוע סבר הלל דקשה מינה אדינא דשמאי? ומה השיב שמאי לטענתו? 3) קופה או חבית שאין לה שוליים שהתעסקו בה בטהרות, ולאחר זמן נמצא בה שרץ, מה דין אלו הטהרות (פרט), ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 4) המדלה עשרה דליות מן הבור, או מדלה עשרה פעמים באותו דלי מן הבור, ונמצא שרץ באחרונה, מה דין שאר המים, ומדוע (גמ' ותוס')? והאם אף לחולין נימא האי דינא, ומדוע (תוס' לעיל)?

ה. 1) האם אפשר להוכיח מקושיית הלל לשמאי מדין קופה האם איירי בקופה בדוקה או מכוסה, ומדוע (גמ' ותוס')? 2) הנוגע באדם בלילה ואינו יודע אם חי הוא או מת, ובבוקר נמצא שהוא מת, מה דינו של הנוגע (פרט; גמ' ותוס'), ומדוע? והאם יש נפקא מינה אי איירי ברשות הרבים או ברשות היחיד, ומדוע? והאם האי דינא הוא אף לענין חולין, ומדוע (תוס')? 3) האם יש להוכיח מדין הנוגע באדם בלילה ובבוקר נמצא מת לדין שרץ הנמצא בקופה, ומדוע (באר היטב)? 4) כשיש לתלות דבר בעשיית אדם ולא שנעשה מאיליו, האם תולים באדם טהור או טמא, ומדוע (תוס')?

ו. 1) כבר הנתון על גבי דף שתחתיו יש דבר המטמא (פרט), ונמצא הכיכר בקרקע להלן ממקום הטומאה, מה דין הכיכר, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 2) מאי טעמייהו דרבנן דמתניתין גבי אשה שראתה דם, ומדוע לא סברו כהלל או כשמאי? והאם "מעט לעת" דאמרו רבנן הוא בדוקא, ומדוע? 3) אשה שיש לה וסת שראתה דם בשעת וסתה, האם צריכה לחשוש כשאר אשה שראתה דם, ומדוע? וכיצד דינה אילו תראה שלא בשעת וסתה, ומדוע? 4) מעוברת שראתה דם, האם צריכה לחשוש למפרע, ומדוע? והאם רבי דוסא נמי מודו לה, ומנין (תוס')?

ז. 1) אשה שיש לה וסת, או שאר נשים שאמרו חכמים עליהם דיין שעתן שראו עתה כתם, האם דינן כראיה גמורה, ומדוע? ואי נימא דאין דינן כראיה גמורה, עד אימתי צריכה לחשוש, ומדוע? 2) כיצד דין הכתם בקטנה שלא הגיע זמנה לראות, ומדוע? ומאי חשיב "לא הגיע זמנה לראות"? 3) מה הוא "המשמשת בעדים", והאם כל אשה צריכה לשמש בעדים, ומנין? והאם עדים אלו מועילות לדין "פקידה", ומדוע? 4) מדוע הוצרך התנא לאשמועינן דמועטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה?

ח. 1) מאי קמשמע לך מתניתין בהא דנקטה "היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות"? והאם האי דינא הוא אף במטה המונחת על גבי קרקע, ומדוע? 2) מה המקור לדינא דמתניתין גבי "מטה" (באר היטב)? והאם דין זה נתסר מן המבואר בברייתא ד"משכבה ומושבה כמגעה", ומדוע? 3) מאי חשיב "דבר שיש בו דעת להשאל" לענין ספק טומאה? והאם יש להוכיח מדינא דסוגיין גבי מטה, ומדוע (תוס'?) 4) "היה מתעטף בטליתו וטהרות וטומאתו בצידו", מדוע חשיב כהאי גוונא ספק טומאה? ומה דין הטהרות (פרט), ומדוע (גמ' רש"י ותוס')?

ט. 1) הרואה דם או כתם, אימתי תתחיל למנות ימי טהרה כדי להטהר לבעלה (גמ' רש"י ותוס')? והאם יכולה למנות ראייה זו כראיית נדה לענין ימי נדה וימי זיבה, ומדוע? ומה דין טומאת בועלה למפרע? 2) בגוונא דחיישינן לראייה מעת לעת, האם לענין כל מילי חיישינן, ומדוע (תוס' לעיל)? והאם יש להוכיח ממתניתין דחגיגה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 3) מדוע חייבו את האשה לברוק לאחר גמר אכילת תרומה? וכיצד יש לנהוג בגוונא דברקה עצמה בבדיקה גמורה או בקינוח ונמצאת טמאה (פרט), ומדוע (גמ' רש"י ותוס')?

י. 1) מה היה המעשה שעליו הורה רבי כרבי אליעזר, ומדוע נזכר שלא יפה הורה, והאם החזיר את הדין, ומדוע (רש"י ותוס')? ובאיזה טהרות איירי האי מעשה, ומניין? 2) מה אפתה שפחתו של רבי דהוצרכה להשאל על טהרתם, וכיצד הורה לה רבן גמליאל בענין טהרתם, ובאיזה רבן גמליאל איירי (תוס')? 3) בגוונא דחיישינן לדם במעת לעת, האם חששו אף לחולין שנעשו על טהרת קודש ותרומה או טבולין לחלה?

יא. 1) עיסה שנולד בה ספק טומאה (פרט), האם צריך לגמור אותה בטהרה, או דיכול לגמור אותה בטומאה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? וכיצד הדין בפירות כהאי גוונא, ומדוע (תוס')? 2) טהור וזב שהיו פורקים מן החמור, מה דין טומאתו של הטהור לתרומה ולחולין, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 3) כיצד אשה טבולת יום תפריש חלה מן העיסה, ומדוע? והאם בכל טומאה דרבנן הכי דינא, ומדוע (גמ' ותוס')? והאם שני לטומאה מטמא חולין הטבולין לחלה (תוס')? 4) כיצד מצרפין לחלה? והאם צריך להפריש מן המוקף? ומאי חשיב מוקף (תוס')?

יב. (1) מי הן הארבע נשים דאמרו עליהו "דיין שעתן"? והאם בכל גווני נאמר האי דינא? וכיצד עבדינן לדינא (פרט), ומדוע? (2) הנצרכים לבדיקת ז' נקיים, שבדקו רק בראשון ובשביעי, האם מהני להו האי בדיקה (פרט), ומדוע? וכיצד קיימא לן? (3) כלי שנטמא אחוריו או תוכו ממשקין שנטמאו משרץ, מה דין טומאתו של הכלי, ומדוע? וכיצד קיימא לן? (4) מה הוא "תלמוד", והאם למידים ממנו הלכה, ומדוע?

יג. (1) בכמה דברים אמר שמואל דהלכה כרבי אליעזר, והאם יש דברים נוספים דהלכה בהו כרבי אליעזר לשיטתיה, ואי נימא דיש, אמאי לא מנה אותן? ומדוע בשאר מילי אין הלכה כרבי אליעזר (גמ' רש"י ותוס'?) (2) מה הן ה' העדויות שהעיד רבי יהודה בן בבא? ומה התיישב בסוגיין מחמת עדותו? (3) האם יש קדושת שביעית ב"קטף" (פרט), ומדוע (גמ' ותוס'?) ומה דינו לענין ביעור? וכיצד קיימא לן?

יד. (1) היכן אומר את ברכת ההברלה בתפילה, וכיצד פסק בה רבי אלעזר בן פדת, ומדוע פסק הכי? (2) המעמיד חלב בקטף של ערלה, מה דינה של הגבינה (פרט), ומדוע? (3) מאי חשיב "בתולת דמים", ועד אימתני חשיבה בתולה? (4) מה הם שלש הבתולות דאמר רב כהנא, ולמאי נפקא מינה? ואמאי לא מנה נמי לבתולת דמים?

בהצלחה!

תשובות למבחן נדה ב ח

א. (1) לדעת שמאי אמרינן דדייה שעתה ולא חיישינן שהדם נעקר כבר מן הבית החיצון קודם לזו הראיה. ודעת הלל דיש לחוש עד זמן שתדע להדיא שבדקה ומצאה עצמה טהורה. ודעת רבנן, דרק מעת לעת יש לחוש, אמנם אף בתוך מעת לעת, אם בדקה עצמה ומצאה טהורה, הרי רק משעה זו יש לה להסתפק. וכתבו התוס' דהאי חששא הוא מדרבנן בעלמא, וכדאמרינן לקמן דרק לקודש או לתרומה יש להחמיר. ועוד כתבו התוס' דהאי דינא איירי בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד, דאף דברשות היחיד ילפינן מסוטה לטמא בכל גווני, הכא שאני משום דהוא למפרע הוא לא ילפינן מסוטה. וכן לאידך גיסא אף ברשות הרבים דבעלמא מטהרים בוודאי, אינו ראיה לאשה, משום דהשתא היא וודאי טמאה. ועוד, דהרי הכא הוא ספק ראיה, ולא דמי לסוטה דהוא ספק מגע. ובדעת רש"י כתב המהרש"א דאילו ברשות הרבים כולי עלמא מודו דספיקו טהור.

(2) מעיקרא אמרינן דשמאי סבר דמוקמינן לה אחזקתה דטהורה היתה. ודעת הלל דשאני אשה דהריעותא היא מגופה. והתוס' גרסו בסוגיין, דדווקא בספק נגע ספק לא נגע מוקמינן אחזקה, ולא הכא דוודאי נגע.

(3) כתבו התוס' דילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים אף היכא דליכא חזקת טהרה, דהא בסוטה לא חשיב חזקה כיון דרגליים לדבר דהא קינא לה ונסתרה. ומאידך ילפינן מינה לטמא ברשות היחיד ואפילו היכא דליכא חזקה לטמא, דהרי בסוטה איכא נמי חזקה שאינה טמאה בוודאי ואפילו הכי מטמאין לה בתורת וודאי.

ב. (1) לדעת תנא קמא, כל הטהרות שעשו על גביו בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד טמאות. ולדעת רבי שמעון, ברשות הרבים טהור. אבל ברשות היחיד תולין. ומסקינן דאין ללמוד מהתם לענין אשה הרואה דם, משום דשאני מקוה דאיכא ביה תרתי לריעותא, דהרי יש חזקת טומאה לטובל, ומאידך הרי חסר לפניך ואיכא ריעותא בחזקת המקוה. ומהאי טעמא נמי ליכא להוכיח ממילתא דרבי שמעון, דמשום דאיכא תרתי לריעותא לא מוקמינן אחזקה ותולין. וכתבו התוס' דאף מדאמר רב גבי נערה ביום דבגרה דתלינן דהסימנים באו לה מצפרא, נמי אינו ראיה דאזלינן בתר השתא, משום דשאני סימנים דרגילות לבוא מצפרא. ועוד אמרינן לקמן, דאי טעמו דשמאי משום דאיכא ראיה דלא נעקר מעיקרא, מהא דלא הרגישה או מהא דאם איתא דנעקר היה כבר יוצא וכן מטעם דביטול פריה ורביה, לא קשיא מידי ממקוה וחבית.

(2) כתבו התוס' דהיכא דשיבר עצמות בסכין לאחר השחיטה, אמרינן ביה אין ספק מוציא מידי וודאי ותלינן בעצמות ויש להכשיר את הבהמה. אי נמי כתבו התוס', כיון דהספק הוא בסכין הרי איכא ספיקות טובא, אימתי נפגם הסכין, וגם אם נפגם קודם השחיטה, מי יימר דשחט במקום הפגם. ועוד כתבו התוס', דאף דלענין נגעים לא חיישינן דאם מצאו הכהן חסר שמא כבר נחסר מעיקרא משעה שיצא הכהן מן הבית, משום דדווקא גבי מקוה דהרגילות היא דחסר ואתאי איכא למימר דאזלינן בתר השתא. אבל נגע דרגילות היא להתחסר בבית אחת, אמרינן דהשתא הוא דחסר ומוקמינן הבית בחזקת נגע.

(3) אמרינן דכל שלשה ימים וודאי, ונחלקו בבבא בתרא האם הכוונה לשלשה ימים הראשונים דהניחה להפריש, דוודאי דבשלשה ימים אכתי אינו מחמיץ. או דקאי אשלשה ימים האחרונים, דאם השתא הוא חומץ, וודאי דכבר התחיל להחמיץ שלשה ימים קודם ונסבר האי מאן דאמר דמשעה שהתחיל להחמיץ בתחתית החבית חשיב חומץ. ובימים שבנתיים, לדעת רבנן מוקמינן לטבל אחזקתו, משום דאיכא תרתי לריעותא, דהרי חומץ לפניך. ולדעת רבי שמעון, תולין משום דלדידיה תרתי לריעותא רק עביד ספק אבל אינו סבה להחמיר. וכתב רש"י דהאי פלוגתא קאי רק כשיטת רבי דאמר יין וחומץ שני מינים נינהו לענין מעשר. והתוס' כתבו דקאי אף לרבנן, משום דכוונתו להפריש מן היין על היין, ומשום הכי אם התברר דחומץ הוא לא הוי הפרשה.

ג. (1) אמרינן בגמ' דרבנן סברי דכי היכי דבסוטה עביד רחמנא לספק כוודאי, הוא הדין לענין חבית ומקוה, ואף דבשאר ספק טומאה ילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים, שאני הכא דאיכא תרתי לריעותא ומשום הכי טמא אף ברשות הרבים, וכן בחבית הוי טבל. וכתבו התוס' דלאו דמסוטה ילפינן, אלא כוונת הגמ' דלא תיקשי מסוטה אשיטתו. ודעת רבי שמעון, דברשות הרבים טהור כי היכי דבסוטה טהור. וכתבו התוס' דילפינן מסוטה דאף בלדיכא חזקה מטהרינן. וברשות היחיד תולין ולא ילפינן מסוטה לטמא בוודאי, משום דשאני סוטה דאיכא רגליים לדבר. וכתב רש"י דרבי שמעון בעלמא נמי לא יליף מסוטה לטמא בוודאי ברשות היחיד. והתוס' כתבו דלאו מסוטה יליף, אלא מדינא קאמר, דכיון דליכא הכא חזקה, דהרי כנגד חזקת מקוה איכא חזקת הגברא, והא דחסר לפניך סבירא ליה דלא מהני, ומשום הכי תולין. ועוד אמרו בסוגיין דאי בעית אימא, דרבנן מטמאים בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד, משום דשאני ספק טבילה מספק טומאה, דהרי ספק טבילה איכא חזקת טומאה. ורבי שמעון סבר דילפינן סוף טומאה מתחילת טומאה, והרי בתחילת טומאה מטהרים אף בלא חזקה, והוא הדין לענין סוף טומאה מטהרים אפילו בלא חזקה. [והא דברשות היחיד תולין, עיין בתוס' רבינו פרץ על הגליון מה שכתב].

(2) אמרינן דטמא למפרע עד שעה דידעו שנבדק המבוי ולא נמצא בו שרץ, או עד שעה שכיבדו הישראל, דישראל המכבד את המבוי בודק משרצים. ומסקינן דלא קשיא מינה אשמאי דלא חשש באשה לטמאות למפרע, משום דשאני שרצים דאיכא אף שרצים דאתו מעלמא מלבד שרצי המבוי ויש יותר לתלות בשרץ.

(3) אמרינן דשמאי סבר דעל כרחך דלא נעקר מן המקור מעיקרא, דאם איתא דכבר נעקר הרי היה לו לצאת משום דאין כותלי בית הרחם יכולים להעמיד הדם. והלל סבר, דשפיר איכא למימר דכתלי בית הרחם העמידוהו. ועוד אמרינן, דשמאי סבר דאין אשה טמאה בלא שתרגיש, וכיון דלא הרגישה הרי ראיה שלא נעקר מן המקור מעיקרא. והלל סבר דשמא הרגישה הרגשת מי רליים, ובאמת הרגשת דם היתה. וכן אמרינן דשמאי סבר דמשום ביטול פריה ורביה יש להקל, והלל סבר דסגי בהא דהתירו אותה לבעלה, אבל בהא דהחמירו עליה לענין קדשים אכתי ליכא משום ביטול פריה ורביה.

(4) אמרינן בסוגיין דלענין כתמים שמאי מודה דמטמאה למפרע, והיינו משעה שכיבסה את הבגד, דאף אי נימא דאשה מרגשת הכא על כרחך דראתה בלא הרגשה, דהרי אין שום דבר לתלות הכתם אם לא דבא ממנה. וכתבו התוס', דעיקר הדין הוא בכתם יבש דעל כרחך דאחי כבר מעיקרא, אבל משום לא פלוג גזרו אף בכתם לח, ועוד, דהרי אף בכתם לח פעמים דמוכח דבא כבר מעיקרא.

ד. (1) שוטה עצמה אין בה דעת להשאל וכל ספקה טהור. [וכתבו התוס' לעיל (ב). דאף אי נימא דהכא לא דמי לסוטה, מכל מקום אין בו דעת להשאל מקדשים ילפינן ולא מסוטה]. ואם אדם נגע בה ועשה טהרות. אי נימא דטעמא דשמאי משום חזקה, הרי אף בשוטה יש לטהר. ואי נימא דטעמו משום דאשה מרגשת, הרי שוטה אינה יודעת להבחין בהרגשה, ואין ראיה דהשתא אתי ויש לחוש מעת לעת, [אמנם רק לקדשים, דהרי מדינא יש לסמוך על החזקה]. והנשים המשמשות במוך, אי נימא דטעמיהו דבית שמאי משום דאם איתא מעיקרא הוי אתי, הרי כל דשימשה במוך יש לומר דהמוך עיכבה, ויש לחוש למעת לעת. ודעת רבא דרק במוך דחוק יש לחשוש, אבל במוך שאינו דחוק, הרי שפיר יכול הדם לצאת משום דאגב זיעה מכיון כויץ.

2) אם נמצא השרץ באותה הזווית שהתעסקו בה בטהרות, הרי יש לתלות בהגיע רק עתה, דאי איתא דהיה מעיקרא הרי היה רואהו. ואם נמצא בזווית אחרת, חיישינן שמא היה שם כבר מעיקרא ולא ראוהו. וסבר הלל דאיידי אף בגוונא דמערה מן החבית וחזינן דלא אמרינן לסברא דאם איתא מעיקרא הוי אתי. והשיב שמאי, דאיידי דמרוקן החבית דרך שוליה ולהכי איכא למימר דהשרץ היה מעיקרא ולא יצא. ואמרינן דבגמ', דאי נימא דטעמיה דשמאי משום דאם איתא מעיקרא הוי אתי, ניחא בפשיטות. אבל אי נימא דטעמייהו דשמאי כהנך טעמי אחריני, צריך לומר דהלל טעה וסבר דהכי טעמיה דשמאי, והשיב לו שמאי לפי טעותו.

3) אם אפילו אוגנים אין לחבית, כולי עלמא מודו דטהור, דאם השרץ היה מעיקרא הרי לא משכחת לה שלא היה יוצא גם על ידי עירווי מה שבתוכה, דהרי אין מה שיעכבנו. ואם יש לו אוגנין, הוא פלוגתא דחזקיה ורבי יוחנן, דרבי יוחנן סבר דיש לתלות דכבר היה מעיקרא אלא דהאוגנים עיכבוהו מלצאת, ודעת חזקיה דאין לתלות באוגנים ויש להכשיר. וכתבו התוס' דהני מילי בקופה דהיא מרובעת. אבל בחבית שהיא עגולה כולי עלמא מודו דטהור ואפילו יש אוגנים, דהרי אם היה מעיקרא על כרחך היה רואהו כשהיה מערה הטהרות, דהרי על כרחך אף השרץ הגיע למקום דמערה ממנו מחמת העיגול.

4) המדלה עשרה דליים מן הבור ונמצא שרץ באחד מהן, רק הוא טמא ולא השאר. וכתבו התוס' דהיינו משום דהוי ספק טומאה צפה וכל כהאי דגוונא ילפינן לטהרו. ואם דלה באותו דלי כמה פעמים ונמצא שרץ באחרונה, אם אין לה אוגנים, רק היא טמאה והשאר דכבר דלה טהורים, דאם איתא דמעיקרא הוי, נפיק כבר בראשונות. ואם יש לה אוגנים, כולי עלמא מודו דיש לחוש לכולהו, משום דיש לחוש דהתעכב באוגנים, דהרי מים אין מעריץ אותן עד תומם, משום דאינו מקפיד, או משום דהם שריקי וסגי בהטיה מועטת כדי שישפכו. וכתבו התוס' לעיל (ב.), דדווקא לענין קדשים מחמירים בהאי דינא, אבל בחולין לא מחמירים דיש לסמוך על החזקה.

ה. 1) אמרינן דגם אי נימא דקופה איירי באינה בדוקה אכתי קשיא מאשה, משום דאשה דמיה מרובים וכאינה בדוקה דמיה. וכן איכא למימר דאיידי באינה מכוסה, דאף דאשה כמכוסה דמי, מכל מקום כיון דמיה מרובין הוי כאין מכוסה. והתוס' כתבו, דאשה הרי מרגשת בראייתה, ושפיר מקשינן מקופה מכוסה, דאף התם איכא הרגשה כשנפל לתוכה שרץ. ועיין תוס' לעיל (ב.) דכתבו, דאי נימא דטעמיה דשמאי משום חזקה, צריך לומר דסבר דאשה חשיבא כבדוקה.

2) אם ידע בו מבעוד יום דהיה חי, הרי טהור משום דספק טומאה ברשות הרבים טהור. וכתבו התוס' דלאו למימרא דברשות היחיד טמא, אלא כוונת האי מתניתין דדינו כספק טומאה ברשות הרבים דהלכו בו לטהר בוודאי. ואם לא ידע בו מבעוד יום, לדעת רבי מאיר אף אם מצאו עתה מת, לא אמרינן דמעיקרא היה מת, אלא מטהרים ליה בוודאי. ולדעת חכמים כל דמצאו באותו מקום שנגע בו, הרי אזלינן בתר השתא ומטמאין ליה. וכתבו התוס' דאף דמחמירנן הוא רק לקדשים, משום דמעיקר דינא אזלינן בתר החזקה לטהר.

3) אין להוכיח מדין נגע באחד בלילה לדין אשה הרואה דם, משום דאיכא למימר דכל הדין דכל הטומאות כשעת מצאתן היינו רק לענין דאין לשרוף הקדשים, אבל לתלות שפיר יש לתלות אף אם נמצא במקום אחר, והיינו דתלינן לומר דהשרץ כבר היה מעיקרא. 4) כתבו התוס' דדווקא גבי כלים שיש להם טהרה חיישינן נמי שמא אדם טמא נגע בהם. אבל היכא דאין תקנה לא החמירו לחשוש לאדם טמא. אי נמי כתבו התוס', דהיכא דיש לתלות דאדם נגע בהם כדי להציל מן הטומאה, ודאי יש לתלות באדם טהור, דהרי לתקנתם נתכוון, ואם הוא טמא הרי לא יגע בהן.

ו. 1) תלינן דאדם טהור נטל את הכיכר מן הדף והורידו לארץ להלן ממקום הטומאה. ואף במקום מדרון, והיינו או דהדף במקום מדרון (רש"י), או דהטומאה היא במקום מדרון (תוס'). ואף ברשות היחיד דקיימא לן ספק טומאה ברשות היחיד טמא, שאני הכא דהכיכר אין בו דעת להשאל. אי נמי, הכא איירי בטומאה דרבנן דהוי מעלה בעלמא ומשום הכי תלינן לטהר. אבל בטומאה דאורייתא יש לחוש ולהחמיר בספק טומאה ברשות היחיד.

2) מסקינן דטעמייהו דרבנן משום דרב יהודה אמר שמואל דאמר דחכמים חששו דראתה את הדם מתחילת העונה ולהכי הצריכו לבדוק כל עונה ועונה כדי להכשיר את תחילת העונה. והיכא דלא בדקה עצמה בשחרית, קנסו אותה בעונה יתירא. אמנם אין לקנוס אותה טפי משום דטפי אין כתלי בית הרחם יכולים לעכב. וכן אין לומר כשמאי דהא מכל מקום צריך לעשות סייג. והאי מעת לעת לצד אחד בגמ' הוא בדווקא ואפילו הוא שלש עונות, משום דרבנן נתנו קצבה לדבר. ולתירוץ אחר בגמ', הא דגורו מעת לעת ולא עונה הוא כדי שלא יהיה חוטא נשכר, ולהכי כל דבאונס לא בדקה עצמה, הרי אין להחמיר אלא ב' עונות.

3) אם ראתה שלא בשעת וסתה, מסקינן דכולי עלמא מודו דיש לה לחוש לראייתה מעת לעת [לרבנן]. ואם ראתה בשעת וסתה, הוא פלוגתא דרבי דוסא ורבנן, דלרבי דוסא תלינן דרק עתה אתי, דהרי אורח בזמנו בא. ולדעת רבנן יש לחוש מעת לעת. ומסקינן בגמ' דאף דאיכא למימר דבשעת וסתה כולי עלמא מודו, ופלוגתייהו היא בשלא בשעת וסתה, מכל מקום אזלינן לחומרא.

4) מעוברת שראתה דם מבואר במתניתין לקמן דאין לחוש דהיה מעיקרא ודיה שעתה [אמנם מבואר לקמן ז. דרבי יהושע פליג]. וכתבו התוס' דנראה דרבי דוסא דאמר גבי אשה שיש לה וסת, פליג אמעוברת, דהא מבואר לקמן דרק רבי אליעזר סבר לה, ואף דחזינן דטפי יש להחמיר בוסת, מכל מקום הוא רק משום גזירה אטו אין לה וסת אבל אינו ראייה דחמירא טפי.

ז. 1) אשה שיש לה וסת, הרי צריכה לחוש לכתם משעת הכיבוס, דהרי אינו ידוע אימתי ראתה את הכתם, וכיון דראיה גמורה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת, הוא הדין כתם [ומהא אמרינן דאף רבי דוסא מודה דשלא בשעת וסתה יש לחוש למעת לעת]. ובנשים שאמרו חכמים דדין שעתן, לדעת רבי חנינא בן אנגיגוס אף בכתמיהן לא תלינן למפרע. ודעת רבי מאיר להחמיר.

2) אין כתמה מטמא כלל, דתלינן במקום אחר ואף דאומרת שלא נתעסקה בשום מיני דם. ולא הגיע זמנה לראות היינו קודם שתגיע לימי הנעורים, וכתב רש"י דימי הנעורים היינו ב' שערות או י"ב שנה.

3) מסקינן דהיינו עד שקודם תשמיש ועד שלאחר תשמיש דתיקנו חכמים לבת ישראל להיות בודקת קודם תשמיש ולאחריו, וכל אשה טעונה האי בדיקה ואפילו יש לה וסת. ומבואר במתניתין דמהני לענין "פקידה", אמנם דעת רב יהודה אמר שמואל דהני מילי עד שלאחר תשמיש, אבל עד שקודם תשמיש כיון דמהומה לביתה אינה בודקת שפיר ולא הוי כפקידה.

4) הוצרך התנא לאשמעינן דאפילו טהרות דזמן קצר מהני האי בדיקה לטהרם, ולא רק טהרות דמעת לעת דהוא זמן ארוך וטפי יש לחוש להפסד טהרות.

ח. 1) קמשמע לן דאילו אין לה וסת וחיישינן בה למעת לעת, הרי יש לחוש אף למטה דידה דהוי כמשכב הנדה דמטמא אדם לטמא בגדים שעליו. ומסקינן דאף במטה המונחת על הארץ איכא טומאה ולא אמרינן דהוי דבר שאין בו דעת להשאל, משום דסוף סוף הוי ספק טומאה הבאה בידי אדם ואיהו הרי יש בו דעת להשאל. וזעירי אוקים לה דחברותיה נשאות אותה במטה.

2) רבא אמר דקל וחומר הוא, דאם לענין צמיד פתיל דחזוין דקיל טפי דהרי ניצול באוהל המת, אפילו הכי עבדינן למעת לעת שבנדה כראיה גמורה, משכבות ומושבות דלא אשכחן בהו קולא, לא כל שכן דעבדינן למעת לעת כראיה גמורה. ומאי דקתני "משכבה ומושבה כמגעה" היינו כמגע עצמה דהרי היא מטמאה אדם לטמא בגדים.

3) זעירי אמר דכל דהדבר הנטמא אחוז בידי אדם, הרי חשיב יש בו דעת להשאל משום האדם האחוז בו. ורבי יוחנן הוסיף, דאפילו אם הטומאה אחוזה על ידי אדם, חשיב דבר שיש בו דעת להשאל. וכתבו התוס', דמדין מטה דסוגיין אינו ראייה אף לדינא דזעירי, משום דשאני הכא דהם עצמן נמי טמאות מן הנדה, או משום דהנדה עצמה נמי יש בה דעת להשאל.

4) רש"י ביאר דאיירי הכא בתרי גווי, או היכא דהטלית טהורה וטומאות בצידו, דיש לחוש דתוך כדי העיטוף נגע בטומאות. אי נמי איירי הכא דהטלית היתה טמאה וטהרות בצידו ומספקא לן אי נגעה הטלית בטהרות. והתוס' ביארו דאיירי בספק האם נגעה הטלית בטומאות וחזרה ונגעה בטהרות. ולדעת תנא קמא אמרינן דרק אם אי אפשר שלא יגע יש לטמאותו, אבל בלאו הכי טהור. ומסקינן דדווקא ברשות הרבים טהור, אבל ברשות היחיד הרי הוא ככל ספק טומאה ברשות היחיד דספיקו טמא. ונהכא הרי יש בו דעת להשאל מחמת האדם האוחז בטלית. וכתבו התוס' דלא איירי היכא דוודאי אי אפשר בלא שיגע, אלא אף היכא דקרוב לוודאי דהכי הוא יש לטמאותו. ודעת רבן שמעון בן גמליאל דאומרים לו דישנה עוד פעם בעיטוף ויראו אם נגע או לאו.

ט. 1) הרוואה דם אין לה למנות אלא משעה שראתה. וכן הדין ברואה כתם. וכתבו התוס' דאם ראתה יום או יומיים לאחר שמצאה הכתם, הרי יש לה למנות מאותו יום ולא מיום שראתה את הכתם. ובראיית דם הרי יכולה למנות הראיה לימי נדה וזיבה. אבל בראיית כתם, כיון דאין ידוע אימתי היתה הראיה, הרי מקולקלת היא למנינה ואינה חוזרת אלא עד לאחר י"ז נקיים וכמפורש בערכין. ודעת תנא קמא דאין בועלה טמא למפרע, ודעת רבי עקיבא דבועלה נמי טמא למפרע.

2) ללישנא קמא דסוגיין חיישינן רק לענין קודש, וללישנא בתרא דסוגיין חיישינן אף לענין תרומה, וכן לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש. וכתבו התוס' לעיל (ב). דאילו לענין חולין הרי סמכינן אחזקה לכולי עלמא ואף ברשות היחיד, משום דאין ללמוד מסוטה להחמיר אף למפרע. ואין להוכיח ממתניתין דחגיגה דלא קתני לה בהדי מעלות דקודש על תרומה, משום דאיכא למימר דנקטו רק הנך דאית להו דררא דטומאה, ולא האי דליכא בה דררא דטומאה אלא גזירה בעלמא הוא. ואף במעלות אחרונות כתבו התוס' דאין לכתוב להו, משום דהני דתני התם אית בהו לכל הפחות דררא דטומאה דרבנן.

3) אי נימא דהחמירו אף לתרומה, הרי חייבו לבדוק כדי להכשיר הטומאה שנשתיירה מנגיעתה. ואי נימא דרק לענין קודש החמירו. חייבו לבדוק משום דאם תקנח עצמה כשיעור וסת הרי וודאי דהשתא אתי ויש לשרוף את התרומה שעתה התעסקה עמה. וכתבו התוס' דאם בדקה עצמה בבדיקה גמורה, אין לשרוף את התרומה, אבל יש לתלות משום דלכלל הפחות ספק הוי, ולא דמי לשאר בדיקה שלא חיישינן למעת לעת.

י. 1) רבי הורה בילדה שעברו עליה שלש עונות ולא ראתה דעבדינן כרבי אליעזר דדייה שעתה ולא חיישינן למפרע. וזכר דרבים פליגי עליה, אמנם לא החזיר הדין משום דשעת הדחק היתה. וכתב רש"י דהייתה שנת בצורת וחשש להפסד הטהרות. והתוס' כתבו דבשנת בצורת אף רבנן מודו לרבי אליעזר, אלא איירי דאחר הוראתו עשה על פיו הרבה טהרות. ונהתוס' נקטו דאף קודם הוראתו עשה קצת טהרות. ועיין מהר"ם מה שביאר. אי נמי היה טורח גדול למצוא את השואל ומשום הכי לא החזיר את דינו. ואי נימא דמעת לעת הוי רק לענין קודש, צריך לומר דאיירי בעשאן לצורך הקודש [או על טהרת הקודש. עיין רש"ש]. ואי נימא דאף לתרומה גזרו, שפיר איכא למימר דקאי על תרומה.

2) אי נימא דרבנן גזרו רק על קדשים, צריך לומר דאפתה תרומת לחמי תודה, והיינו בגוונא דהופרשו כבר בלישה. וביארו התוס' דאף דאינו קדוש אלא בקרימת פנים ובשחיטת הזבח, מכל מקום כיון דיחדינהו להכי ואסור ליטול אחרות, שפיר חשיב כקודש. ועוד כתבו התוס' דאיכא למימר דאף חלה עלייהו קדושת פה, וכן משמע בנדרים. ואי נימא דרבנן גזרו אף על תרומה הרי ניחא בפשיטות. והורה לה רבן גמליאל דכיון דבדקה בין עיסה לעיסה, הרי כולם טהורות מלבד זו שנמצאה טמאה לאחר עריכתה. וכתבו התוס' דהאי רבן גמליאל היינו רבן גמליאל דיבנה. ובשם הרשב"ם כתבו דהיינו רבן גמליאל הזקן.

3) מבואר בגמ' בלישנא בתרא דאף חולין שנעשו על טהרת הקודש חיישינן להו במעת לעת של הראיה. אבל לא בחולין שנעשו על טהרת התרומה. ובתוס' לעיל מבואר דאף ללישנא קמא חולין שנעשו על טהרת הקודש דינן כקודש. וכן חולין הטבולין לחלה מבואר בסוגיין דדינן כנעשו על טהרת הקודש וחיישינן בהו למעת לעת.

יא. 1) אם קודם הגלגול נולד בה ספק טומאה, אינו צריך לגומרה בטהרה, דאי משום החלה שעתיד להפריש ממנה, הרי ממה נפשך אינה נאכלת מפני הספק. וכתבו התוס' (לביאור המהר"ם), דהני מילי בספק טומאה המטמאה אף חולין. אבל טומאה המטמאה רק חלה, כל עוד שלא גלגל העיסה ולא נתחייב בחלה, הרי לא חשיב טומאה לגביו, ותו אסור לגומרו בטומאה גמורה משום הפסד כהן. ואם לאחר הגלגול דכבר נתחייב בחלה נולד לה האי ספק, הרי אינו יכול לגומרה בטומאה משום דאסור לגרום טומאה לחלה. וכתבו התוס' דלענין פירות שנולד בהו ספק טומאה, אף קודם שהוקבעו למעשר יש לחוש לטמאותם משום דכבר מעתה פתיכי בה תרומה, דהרי המפריש בשיבולים הוי תרומה.

2) לדעת רש"י, היכא דמשאן קל אינו טמא אף לתרומה, משום דליכא הכא כלל היסט. אבל במשאן כבד דיש לחוש דנשען על הזב או הזב נשען עליו ויש לחוש להיסטו, לענין תרומה יש להחמיר לטמאותו. אבל לחולין ליכא ביה טומאה. והתוס' כתבו, דבמשאן כבד אף לחולין יש לחוש. ובמשאן קל, לתרומה טמא ולחולין טהור.

3) מבואר בסוגיין דתפריש לצורך החלה ותניח אותה בכלי שאינו מקבל טומאה, וביאר רש"י דהיינו להכירא שתדע לא לגעת בה לאחר הקריאת שם. ולאחר שניחה החלה בזה הכלי יש לה לקרבה אצל העיסה ולקרוא לה שם. והיינו משום דטבול יום דינו כשני וכל עוד שלא קראה לה שם חלה דינה כחולין שאין שני עושה שלישי. אבל לאחר הקריאת שם הרי אם תגע בה תיעשה שלישי. ומבואר בסוגיין דאף שבשאר טומאות דרבנן החמירו אף על חולין הטבולין לחלה, היינו דווקא בטומאות שוודאן מטמא אף חולין, אבל טבול יום שאינו מטמא חולין, לא החמירו בו אפילו היכא דטבולין לחלה. וכתבו התוס' דשני בעלמא מטמא חולין הטבולים לחלה, ורק טבול יום דקיל דרק מחוסר הערב שמש, אינו מטמא חולין הטבולין לחלה.

4) כתבו התוס', דלענין לצרף עיסות לשיעור חלה, בעינן או צירוף סל או נשיכה. וכשמפרישים הרי צריך נגיעה זו בזו, והסתפקו התוס' האם סגי בנגיעה גרידא או דבעינן נשיכה.

יב. 1) אמר רבי אליעזר דארבע נשים דיין שעתן ואלו הן בתולה מעוברת מניקה וזקנה, ובתולה היינו דלא ראתה מעולם, ומעוברת היינו משהוכר עוברת, ומניקה עד שתגמול את בנה, ומבואר לקמן דהיינו כ"ד חודש, ואם גמלתו קודם או דמת, הוא פלוגתא לקמן. וזקנה

כל שעברו עליה שלש עונות. ודעת רבי יוסי דמעוברת ומניקה צריכה שתעבור עליה שלש עונות. ואמרין בגמ' דכל ימיו של רבי אליעזר לא עבדו כוותיה אלא רק בבתולה משום דרבי יהושע שמע רק בבתולה, ואף דאינו ראייה מהא דלא שמע בשאר, מכל מקום לא רצו לעשות כרבי אליעזר משום דבעלמא אין הלכה כמותו, ואם בהא יפסקו כמותו יבואו אף בשאר מילי לנהוג כמותו, ובחיינו מפני כבודו אי אפשר למחות בהו. אבל לאחר מותו דאפשר למחות בהך דעברו כוותיה היכא דלא איפסיק הלכתא כוותיה, שפיר עבדינן כוותיה בכל הנך נשים.

(2) דעת רבי אליעזר דעלו להם הימים הנקיים, דאמרין דמלא ראתה בראשון ובשביעי מסתמא אף ביניהן לא ראו. ובדיעבד מהני. ודעת רבי יהושע דעלו להם רק הראשון והשביעי וצריכים להשלים עוד חמש ימים, והיינו משום דיש לחוש שמא ראתה בנתיים, אלא דכיון דחשש בעלמא הוא, תשלים רק חמשה ימים. ודעת רבי עקיבא דרק היום השביעי עלה, דהא יש לחוש דראתה בימים שבנתיים. וקיימא לן כרבי אליעזר דעלו לה לכל הו' ימים.

(3) היכא דתוך הכלי נטמא כולי עלמא מודו דמטמא אפילו משקין דחולין דגזרו עליהם להיות כראשון, ומטמא אוכלי תרומה ככל שני. אבל היכא דרק אחורי הכלי נטמא, דעת רבי אליעזר דאינו מטמא אוכל ואפילו דתרומה, משום דטומאת כלי על ידי משקין מדרבנן בעלמא הוא וגזרו רק על משקים משום דעלולין לקבל טומאה. ודעת רבי יהושע דפוסל אוכל קל וחומר מטבול יום. וקיימא לן כרבי אליעזר.

(4) תלמוד הוא סברת טעמי התנאים, ואמרין דהראשונים לא היו מדקדקים היטב בדברי חבריהם אלא כל אחד אמר מה ששמע מרבו, ולהכי אין לפסוק הלכה מתלמודם. אבל האמוראים האחרונים דקדקו היטב בטעמי התנאים והעמידו ההלכה על בוריה.

יג. (1) שמואל אמר דבארבעה דברים הלכה כרבי אליעזר. ומסקינן דהיינו דווקא בסדר טהרות, אבל יש בסדרים אחרים עוד דברים דהלכה כרבי אליעזר. ובשאר מילי אין הלכה כמותו משום דהיה "שמותי", ולרש"י הוא משום דבירכזהו במעשה דתנורו של עכנאי. והתוס' כתבו דהא שם לא הוכר נידוי, אלא שמותי הוא מלשון שמאי, דהיה מתלמידי שמאי ומשום הכי אין הלכה כמותו.

(2) רבי יהודה בן בבא העיד על שממאנים את הקטנות, ועל שמשאיין את האשה על פי עד אחד, ועל שנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש, ועל היין בן ארבעים יום דמתנסך על גבי המזבח. ועל תמיד של שחר שקרב עד ארבע שעות. ומדהעיד על קטנות שממאנים אותן, משמע דקאי בין על קטנות דרבי אליעזר ובין על הקטנות דרבי אלעזר, דליכא למימר דקאי אקטנות דעלמא, דהא לענין משיאין את האשה על פי עד אחד, לא נקט לשון רבים. ומשום הכי אתי שפיר אמאי לא הביאו את ההיא דפסק שמואל כרבי אליעזר דממאנים את הקטנה כראיה דלא בסדר טהרות יש דברים נוספים דהלכה כרבי אליעזר, דהא יש לומר דמשום דרבי יהודה בן בבא פסק הכי.

(3) לדעת רבי אליעזר יש קדושת שביעית אף בקטף של עץ, דכיון דעומד להכי וביעורו והנאתו שוים הרי שפיר חייל עלה שביעית, וכן יש לו ביעור משום דכלה לחיה מן השדה. אמנם דעת רבי זירא דלא פסקינן הכי משום דאין הלכה כרבי אליעזר וקטף שרי משום שביעית. אבל קטף דפירי אף רבנן מודים דחשיב פרי ויש עליו קדושת שביעית. ויש דעה לקמן דבאילן שכל פריו הוא הקטף, אף רבנן מודין דהוי פרי.

יד. (1) דעת רבי אליעזר ורבי חנינא בן גמליאל דאומרה בהודאה, ודעת רבי עקיבא דאומרה ברכה רביעית בפני עצמה. ודעת רבי חנינא בן גמליאל בשם רבותיו דאומרה בבכרת חונן הדעת. ורבי אלעזר בן פדת פסק כרבי אליעזר משום דרבי חנינא בן גמליאל סבר כוותיה. (2) דעת רבי אליעזר דהוי פרי ואסור משום ערלה. ולדעת רבי יהושע דווקא בשרף הפרי אסור, אבל בשרף העלין והעיקרין אין בו משום ערלה. ואיכא מאן דאמר בגמ', דאילן דאין לו פירות השרף הוא הפרי ויש בו משום ערלה.

(3) בתולת דמים היינו דמעולם לא ראתה דם ואף שכבר הגיע זמנה לראות. ואמרין במתניתין דבראיה שניה דינה כשאר אשה. (4) בתולת אדם, והיינו דלא נבעלה ונפקא מינה לענין כהן גדול. בתולת קרקע, והיינו קרקע שלא נעבדה מעולם, ונפקא מינה לענין נחל איתן, או למקח וממכר. ובתולת השקמה, והיינו שקמה שלא נקצצה, ונפקא מינה לענין שביעית שאסור לקוצצה, וכן לענין מקח וממכר. ולא מנה את בתולת דמים משום שיש לה שם לווי. אי נמי משום דתלוי במעשה. אי נמי משום דהדרה לברייתא כשתזקין. אי נמי, תני רק אלו דקפצו עליהו וביני, אבל בתולת דמים לא קפצו עלה דהרי אדרבה דמים מרובין הוא סימן לבנים.